

OUDER WORDEN

Aan de slag
met de scenario's van
Ouder Worden 2040

www.ouderworden2040.nl

info@ouderworden2040.nl

Ouder Worden 2040: de toekomst van ouder worden maken we samen

In de komende twintig jaar krijgt Nederland te maken met een veroudering van de samenleving. Dit zorgt voor flinke maatschappelijke uitdagingen. Complexe vraagstukken die om andere oplossingen en innovatie vragen en vooral om samenwerking tussen alle betrokkenen. Publiek, privaat, in dialoog, en met directe betrokkenheid van de burger zelf.

Het programma Ouder Worden 2040 voert een maatschappelijke dialoog over die ouder wordende samenleving aan de hand van drie scenario's. Een dialoog als basis voor bewustwording, maar vooral ook om concrete handelingsperspectieven uit te werken: Wat kunnen we zelf doen? In de dialoog wordt samengewerkt met iedereen die betrokken is of wil zijn bij ouder worden. Het is namelijk van belang dat er een brede maatschappelijke beweging tot stand komt met iedereen die samen de schouders zetten onder de uitdagingen van de ouder wordende samenleving, resultaten boeken en doorbraken realiseren wanneer dat nodig is.

Voor Ouder Worden 2040 zijn drie toekomstscenario's ontwikkeld. Deze scenario's zijn verfilmd in zes korte filmpjes. In dit document lees je hoe je zelf aan de slag kunt met de scenario's en reiken we vragen aan voor dialoog.

Zie voor meer informatie over het programma Ouder Worden 2040:
www.ouderworden2040.nl

Wat zijn scenario's?

Een korte toelichting op de scenario's voor een ouder wordende samenleving

Voor Ouder Worden 2040 zijn 3 toekomstscenario's ontwikkeld.

Wat zijn scenario's?

Scenario's brengen verschillende perspectieven en percepties op de toekomst samen en verbinden mensen en partijen met verschillende belangen rondom een gezamenlijk toekomstbeeld. De scenario's geven een beschrijving van hoe de maatschappij er uit zou kunnen zien in 2040 als we bepaalde trends en ontwikkelingen die we nu al zien, versterkt doortrekken naar de toekomst. Het doortrekken van die trends kent beperkingen omdat we vanzelfsprekend niet in de toekomst kunnen kijken. Belangrijkste beperkingen zijn de verschillen in mate van zekerheid en de samenhang tussen de trends en ontwikkelingen. Sommige versterken elkaar of werken elkaar juist tegen waardoor de toekomst anders kan worden dan dat we ons nu kunnen voorstellen.

De scenario's helpen ons om de toekomst op de agenda te zetten. Ze maken een onvoorstelbare of soms onwenselijke maar wel mogelijke toekomst bespreekbaar. Ze maken het mogelijk om de inconvenient truth van de toekomst van de ouder wordende samenleving te bespreken. Ze zijn niet bedoeld als opties, dat wil zeggen dat ze geen

vergelijkingsmateriaal zijn om de meest gewenste te kiezen. Het zijn op zichzelf staande verhalen met gelijke opbouw, vergelijkbare aspecten (zoals b.v. de demografie), terugkerende elementen (onderwerpen die ondanks andere ontwikkelingen toch steeds weer een rol lijken te gaan spelen) en scenariospecifieke onderdelen die voortkomen uit de gekozen ontwikkelingsrichting van de thema's.

Elk scenario wordt daarmee een individueel verhaal dat onafhankelijk van de andere doorleefd kan worden, waar we ons een mening over kunnen vormen en we het gesprek kunnen voeren over wat we gaan doen als de toekomst zich in die richting beweegt. De breedte van de thema's in de scenario's beschrijft de complexiteit van de vraagstukken. Deze vraagstukken kunnen en mogen we niet los van elkaar zien, zodat we uitgedaagd worden daarover de dialoog met elkaar aan te gaan. Door deze dialoog meerdere keren, voor meerdere scenario's te doen, voorkomen we dat we ons blindstaren op één toekomstbeeld en dat voor 'waar' gaan aannemen. Daarmee verminderen we het risico op 'verkeerde' keuzes (dat wil zeggen gebaseerd op aannames die op een later moment toch niet blijken te kloppen) en werken we aan een gezamenlijke agenda met vertrouwen in de toekomst.

De drie scenario's van Ouder Worden 2040

We leven lang, hoera hoera?

Je moet zelf de slingers ophangen

Leeftijd is slechts een getal

Aan de slag! Instructies vooraf

Welke filmpjes bekijk ik?

In het programma Ouder Worden 2040 zijn drie scenario's ontwikkeld. Voor ieder scenario zijn twee filmpjes gemaakt die iets vertellen over de ouder wordende samenleving.

- Benieuwd hoe de samenleving eruit ziet?
Kijk hiervoor het maatschappijbeeld
- Benieuwd hoe het is om in deze wereld te leven?
Kijk hiervoor het personafilmpje

Hoeveel filmpjes kijk ik?

We adviseren om 2 verschillende scenario's te bekijken. Hierdoor worden verschillen zichtbaar. Je mag kiezen of je enkel de maatschappijbeelden bekijkt, enkel de persona's of beiden. In dat laatste geval heb je een compleet beeld.

Wat heb ik verder nodig?

Verzamel een groep collega's om de filmpjes te kijken en in gesprek te gaan.

Per scenario zijn er twee kaarten om je te helpen:

- Een informatiekaart over het scenario
- Een personakaart

Beide kaarten kunnen worden gebruikt als naslagwerk na het zien van de filmpjes. Zo vind je de informatie over een scenario snel terug. Dit helpt in het voeren van de dialoog.

Voor het maken van notities, kan het behulpzaam zijn dit boekje uit te printen.

Waar kan ik de filmpjes vinden?

Onderstaand de (klikbare) links naar de verschillende filmpjes:

Scenario 'We leven lang, hoera hoera?'

- Maatschappijbeeld: <https://youtu.be/YU8YtN5JOxc>
- Persona: <https://youtu.be/9BRryFtsUq0>

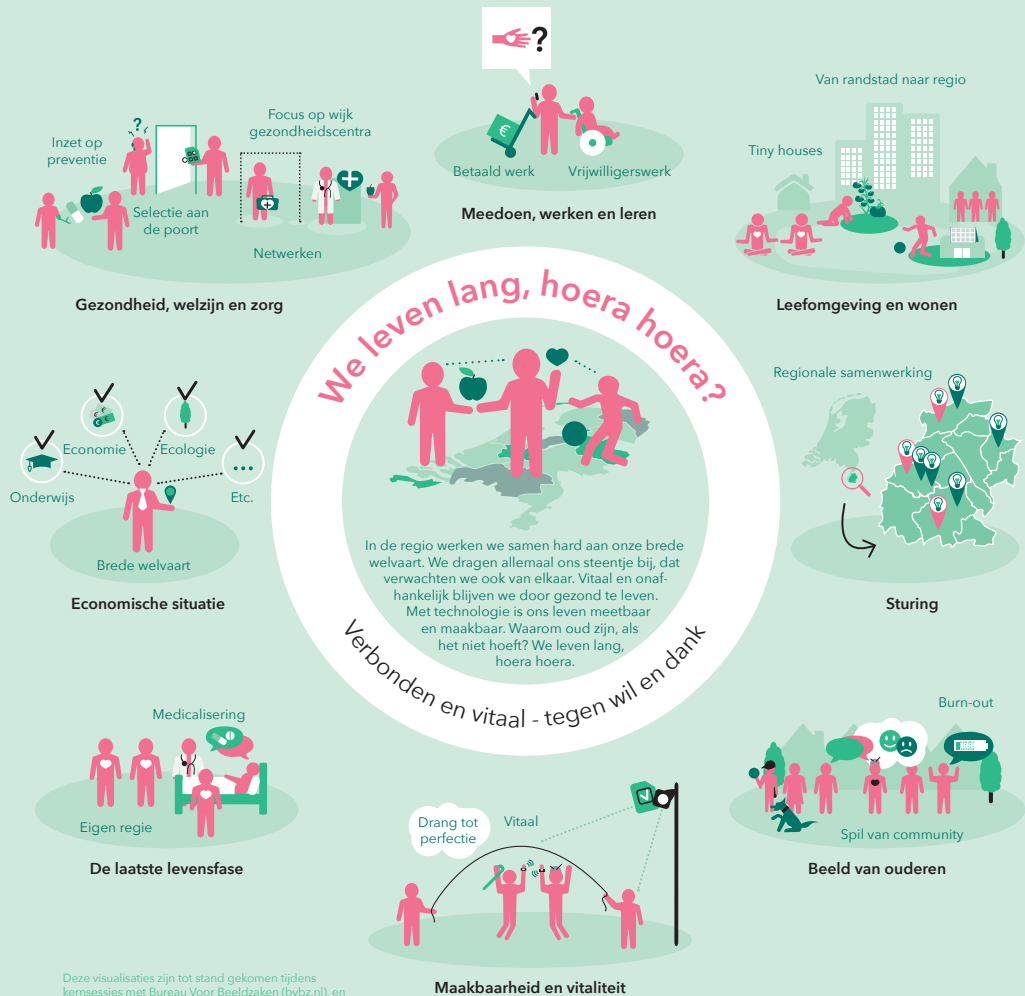
Scenario 'Je moet zelf de slingers ophangen'

- Maatschappijbeeld: https://youtu.be/mVG0_3FMNsM
- Persona: <https://youtu.be/LO9kgOEwXqk>

Scenario 'Leeftijd is slechts een getal'

- Maatschappijbeeld: <https://youtu.be/BGeXaqvn-EQ>
- Persona: <https://youtu.be/eoYDBSOVa9o>

Informatiekaart scenario 'We leven lang, hoera hoera?'

Deze visualisaties zijn tot stand gekomen tijdens kernsessies met Bureau Voor Beeldzaken (bvbn.nl), en voor deze publicatie bewerkt door een andere partij

We leven lang, hoera hoera?

Ouder worden	Ouder worden wil iedereen, maar oud zijn wil niemand. Vitaal blijven is belangrijk. Afhankelijkheid voorkomen we zolang het kan. Van ouderen verwachten we dat ze volop bijdragen
Economische benadering	Welvaart in de breedste zin van het woord: economisch, ecologisch en sociaal-maatschappelijk
Gemiddelde economische groei 2021 - 2040	1,2 %
Centrale focus	Samen houden we de samenleving draaiend
Politiek klimaat	Sociaal gekleurd
Sturing	Regionale focus
Solidariteit	Formele solidariteit is hoog, mits je je best doet om vitaal te zijn Informele solidariteit is hoog, mits je zelf je steentje bijdraagt
Duurzaamheid	Veel aandacht voor circulaire economie
Technologie en digitalisering	Technologie wordt benut voor verbeteren van onze vitaliteit. Mensen zien het leven als maakbaar. Digitaal verbinden we in onze regionale samenwerkingsverbanden
Waarde van werk	Mensen werken lang door, betaald en onbetaald: dat houdt ons maatschappelijk betrokken en fit
Pensioen	Gedifferentieerd pensioenbeleid
Gezondheid, welzijn en zorg	Zorg is gericht op het voorkomen van ziekte en het stimuleren van gezondheid. Vroegsignalering en preventie zijn de norm. Zorg en ondersteuning coördineren we regionaal en organiseren we dichtbij
Laatste levensfase	Mensen willen dat de laatste levensfase zo kort mogelijk duurt. Ze nemen sneller afscheid van het leven als ze niet meer vitaal zijn
Arbeidsmarkttekort in de zorg	Groot, maar minder groot dan gevreesd
Zorguitgaven	180 miljard euro
Wonen	Wonen doen we samen. Regionaal vinden mensen oplossingen voor het woningtekort. Talloze vormen van (collectief) wonen
Leefomgeving	Vitale gemeenschappen

Zie filmpje: <https://youtu.be/YU8YtN5JOxc>

Hallo, ik ben Wil:

Oud? Mijn motto is 'Forever young!'. Elke ochtend maak ik een flinke wandeling met de buurvrouw, ook op de dagen dat ik werk. Gelukkig is het heel normaal als je doorwerkt, betaald of onbetaald. Werken houdt me lekker jong. Ha, collega's schatten me vaak tien jaar jonger. Dat doet me goed!

Vitaal blijven is belangrijk voor mij. Zeker nu mijn vrouw is overleden. Zij was net zo actief als ik. Tot het einde deden we veel moeite haar gezondheid op peil te houden. Maar helaas lukte het niet tot de laatste dag zelfstandig te blijven.

Vroeger was ik niet zo bezig met mijn vitaliteit. Door het Altijd vitaal-programma in mijn regio ben ik me nu veel bewuster van mijn gezondheid en wat ik daar zelf aan kan doen. Met elke dag lekker bewegen, gezond eten, een sociale activiteit en wat medicatie stel ik de aftakeling uit. Waarom zou het bergafwaarts gaan als het niet hoeft?

Mijn buurvrouw is door moeder natuur niet gezegend met een vitaal lijf. Ik heb medelijden met haar, vanwege haar afhankelijkheid. Dat maakt je toch ineens een oud mens. Daarom help ik waar ik kan. Ik hoop dat de burens mij nooit zo gaan zien. Met hen onderhoud ik onze gezamenlijke gezonde-groentetuin. Ik denk dat ze raar opkijken als ik zou zeggen dat dat me niet meer lukt.

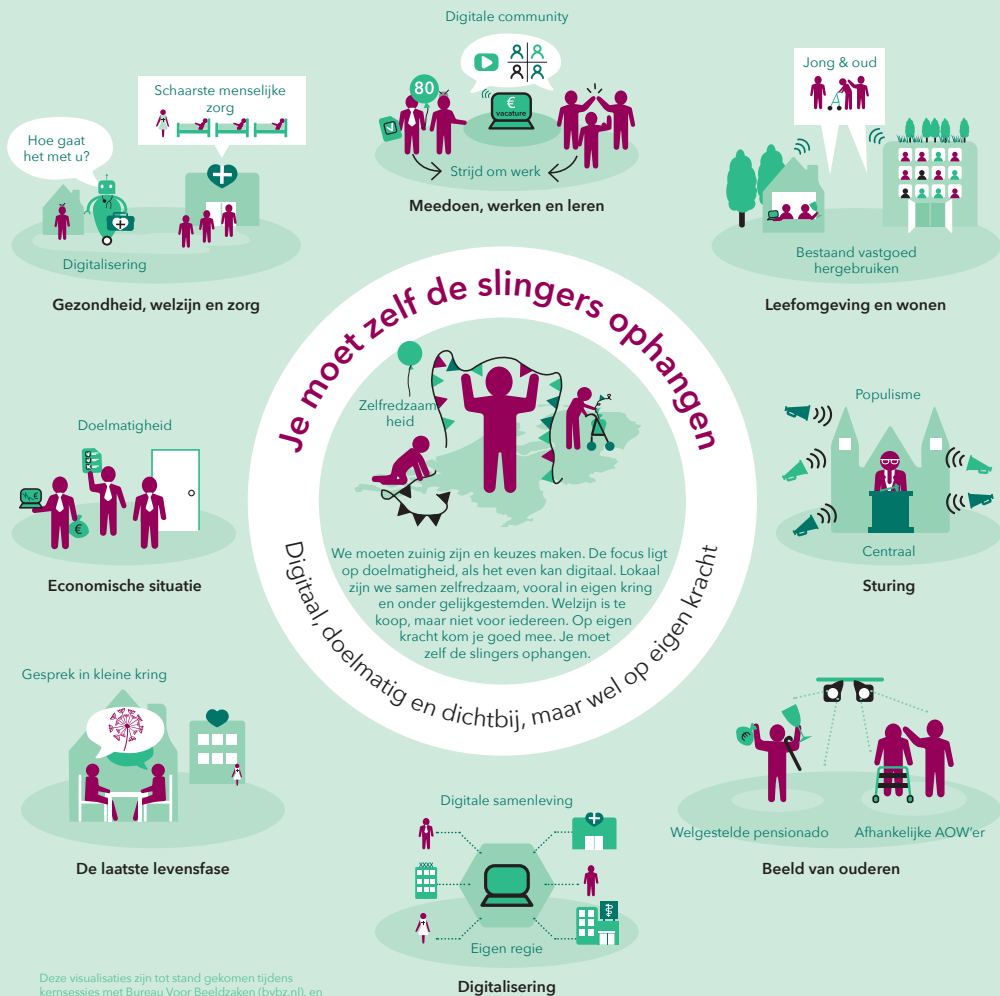
In de regio werken overheid, zorg, ondernemers en inwoners al jaren actief samen. Gezondheid en geluk in de regio zijn onze gezamenlijke verantwoordelijkheid. Vitale welvaart noemen we dat. Kwaliteit van leven vergroten gaat natuurlijk niet vanzelf. We doen er flink ons best voor. Geluk en gezondheid zijn tenslotte voor iedereen weggelegd, nietwaar?

Welkom in mijn wereld, welkom in 2040.

Zie filmpje: <https://youtu.be/9BRryFtsUq0> ▶

Informatiekaart scenario 'Je moet zelf de slingers ophangen'

Deze visualisaties zijn tot stand gekomen tijdens kerssessies met Bureau Voor Beeldzaken (bvbn), en voor deze publicatie bewerkt door een andere partij

Je moet zelf de slingers ophangen

Ouder worden	Oudere mensen hebben een lastige positie. Zij worden gezien als pensionado's die een luxe en vrij leven leiden of als kwetsbare en afhankelijke mensen voor wie moet worden gezorgd
Economische benadering	Bbp is de belangrijkste indicator voor onze welvaart
Gemiddelde economische groei 2021 - 2040	0,9 %
Centrale focus	Digitaal, doelmatig en op eigen kracht
Politiek klimaat	Versnipperd en populisme
Sturing	Centrale landelijke sturing
Solidariteit	Lage formele solidariteit, hoge informele solidariteit in kleine kring
Duurzaamheid	Minimale investeringen door smal draagvlak
Technologie en digitalisering	Stevige digitalisering van de samenleving. De digitale infrastructuur wordt gezien als de basisinfrastructuur voor eigen regie van burgers
Waarde van werk	Mensen werken langer door vanuit economische noodzaak. Ouderen concurreren met jongeren om banen
Pensioen	De pensioenleeftijd is 71 jaar
Gezondheid, welzijn en zorg	Gezond blijven is je eigen verantwoordelijkheid. Gedigitaliseerde en efficiënte zorg. Sociale voorzieningen zijn uitgekleed. Door hoge kosten stellen mensen zorg uit. Mensen met geld betalen voor holistische benadering
Laatste levensfase	Weinig aandacht en geld voor betekenisvol leven in de laatste levensfase. Goede gesprekken in informeel circuit
Arbeidsmarkttekort in de zorg	Bepert, door arbeidsbesparende maatregelen
Zorguitgaven	149 miljard euro
Wonen	Vooraf transformatie van bestaand vastgoed
Leefomgeving	Leefbaarheid onder druk. Segregatie is duidelijk zichtbaar

Zie filmpje: https://youtu.be/mVG0_3FMNsM

Hallo, ik ben Ezra:

Oud? Of ik oud ben? Tja ik voel mij niet oud. Maar ik heb wel het gevoel dat de samenleving mij zo ziet. Alhoewel... het is wat dubbel. Enerzijds moet ik actief blijven deelnemen. Zorgen dat ik zelfredzaam blijf. En toen mijn man overleed moest ik verplicht een cursus volgen om te zorgen dat ik zelfstandig blijf en goed voor mijzelf blijf zorgen. Aan de andere kant wordt er wel erg vaak gewezen op de grote maatschappelijke druk die de ouder wordende babyboomgeneratie op de samenleving legt. Financieel, en natuurlijk op ons zorgsysteem dat onder die druk dreigt te imploderen. Alsof ik het kan helpen dat ik ouder word.

Mijn pensioen is helaas lager dan verwacht. Je ziet onder ouderen de armoede toenemen. Om dat verlies aan koopkracht te compenseren, proberen heel wat ouderen manieren te verzinnen om langer door te werken, dan wel wat bij te verdienen. De overheid begon tien jaar geleden een campagne tegen leeftijdsdiscriminatie op de werkvloer. 'Solliciteren zonder leeftijd', is het motto. En voor de meeste beroepen zijn geen drempels meer om zo lang door te werken als je wilt. Of kunt... Of eigenlijk noodzakelijk is.

Of het heeft geholpen? Ben je gek. Op mijn leeftijd wil niemand mij nog hebben.

Ik voel mij vaak betutteld. Ik moet van alles om zelfredzaam te blijven en een sociaal netwerk te behouden. Het is fijn dat in onze buurt mensen elkaar helpen. Want veel voorzieningen zijn uitgedeed of gedigitaliseerd. Een paar jaar geleden kwam ik nog wel bij de huisarts. Inmiddels is die dienst vrijwel volledig gedigitaliseerd. En dat werkt eigenlijk heel efficiënt. Gelukkig kan ik digitaal veel. Ik heb laatst een onlinecursus 'Eigen regie tot het einde' gevolgd.

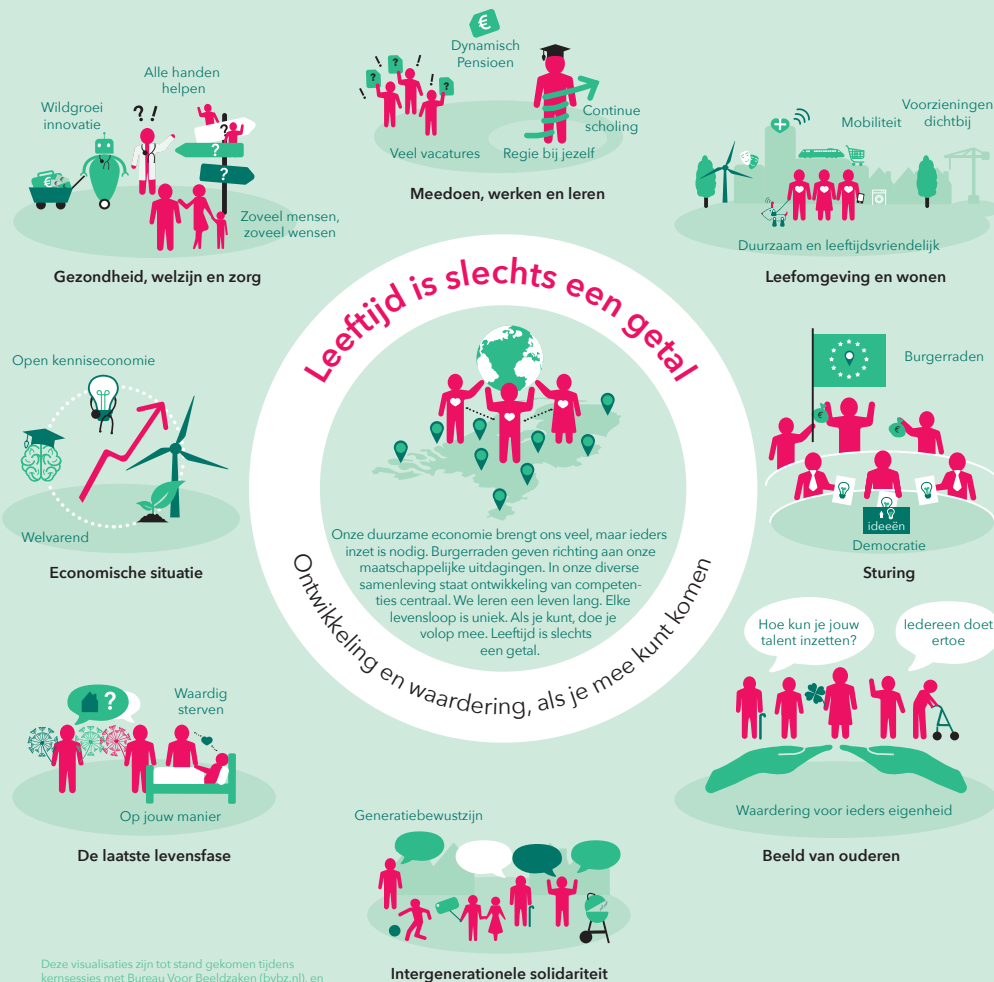
Ik heb de meeste aardappelen wel gegeten, maar ik hoop nog een paar jaar mee te gaan. En tegen de tijd dat het 'mijn tijd' is, hoop ik mijn eigen einde te kunnen kiezen. Een luxe verzorgingshuis is voor mij onbetaalbaar. Maar gezien de enorme digitaliseringsslag, vermoed ik dat ik thuisblijf tot het einde. Gekoppeld aan veel technologie. En ik hoop dat er mensen in mijn omgeving zijn die er voor mij zijn.

Welkom in mijn wereld, welkom in 2040.

Zie filmpje: <https://youtu.be/LO9kgOEwXqk> ▶

Informatiekaart scenario 'Leeftijd is slechts een getal'

Deze visualisaties zijn tot stand gekomen tijdens kennissessies met Bureau Voor Beeldzaken (bvbz.nl), en voor deze publicatie bewerkt door een andere partij

Leeftijd is slechts een getal

Ouder worden	We erkennen de levensloop van ieder mens. We omarmen diversiteit en ieders eigen kunnen en inbreng. We hebben het niet meer over 'de ouderen'. Daarvoor is deze groep veel te divers. Mensen op latere leeftijd worden geassocieerd met ervaring, behoud van autonomie en zelfstandigheid
Economische benadering	Duurzame, open kenniseconomie
Gemiddelde economische groei 2021 - 2040	1,5 %
Centrale focus	Iedereen is uniek en zorgt zelf dat hij mee kan blijven doen in onze hardwerken-de samenleving
Politiek klimaat	Richtinggevend vanuit visie
Sturing	Europees georiënteerd, veel ruimte voor formele inbreng van burgers
Solidariteit	Formele solidariteit is hoog, samen houden we die op peil. Informele solidariteit vooral in eigen subcultuur. Sterkere verbinding tussen generaties
Duurzaamheid	Maatschappelijk draagvlak voor verduurzaming is groot. Internationaal zijn we koploper met slimme klimaattechnologie
Technologie en digitalisering	Nederland innoveert volop. Technologie brengt ons welvaart en vergroot onze kwaliteit van leven: thuis, op ons werk en in onze leefomgeving
Waarde van werk	Werk is een manier om continu te blijven ontwikkelen en bij te blijven. Iedereen is nodig op de arbeidsmarkt. Mensen blijven graag actief: het geeft een gevoel van nuttig zijn en waarde toevoegen
Pensioen	Vaste pensioenleeftijd afgeschaft, je bepaalt zelf hoe je je levensloop invult
Gezondheid, welzijn en zorg	Gezondheidsprognoses kleuren steeds positiever. Zorg wordt gezien als investering. Het is kwalitatief goed, maar duur door stapeling van technologische innovatie. Door gebrek aan bemensing, doen we veel zelf, met onze naasten
Laatste levensfase	Sterven is omarmd als onderdeel van het leven. Vrijwilligers ondersteunen bij een waardig einde op jouw manier
Arbeidsmarkttekort in de zorg	Krappe arbeidsmarkt. We proberen de gaten te vullen met arbeidsmigranten en duurzame inzetbaarheid van iedereen
Zorguitgaven	203 miljard euro
Wonen	Groene en grijze verduurzaming: vol ingezet op passend wonen voor iedereen
Leefomgeving	Duurzaam, groen en leeftijdsvriendelijk

Zie filmpje: <https://youtu.be/BGeXaqvn-EQ>

Hallo, ik ben Robin:

Oud? Je bent nooit te oud om te leren. Nee, ik voel mij niet oud, ik ben continu in ontwikkeling. Het woord oudere wordt al jaren vermeden in beleidsstukken en de media. Journalisten en ambtenaren gingen zelfs op cursus om te leren over positieve beeldvorming rond 'mensen met een hogere leeftijd'.

Als samenleving hebben we gelukkig het idee van aan leeftijd gekoppelde levensfasen losgelaten. We kijken vooral naar wat iedereen kan en ieders competenties. Wat maakt het uit hoe oud je bent? Het systeem bepaalt niet hoe onze levensfasen eruitzien en wanneer we met pensioen gaan, dat bepalen we zelf, vanuit autonomie. Ieder zijn eigen levensloop.

Op mijn 55ste ging ik twee jaar met tussenpensioen. Heerlijk om even de tijd voor mezelf te kunnen nemen. Ik heb die tijd gebruikt om na te denken over mijn derde carrière. Inmiddels ben ik bezig mij om te scholen tot specialist laatste levensfase. Want ja, mijn ambitie en passie gaan nog lang niet met pensioen!

De tijd die ik overheb gaat naar de zorg voor mijn vader. Hij heeft Parkinson en beginnende dementie. Doordat hij tot voor kort zo zelfstandig en actief was in de lokale burgerraad, vergeet ik af en toe dat hij 90 is. Leeftijd zegt natuurlijk niet zoveel, maar ik zie nu dat sommige dingen toch langzamer gaan met het toenemen van de jaren.

Tegenwoordig wappert de Europese vlag aan het gemeenteloket, maar tegelijk gebeurt er lokaal veel. Wat weten ze in Europa nou van mijn situatie af? Gelukkig kan ik wekelijks meepraten over wat ik zelf belangrijk vind nu ik mijn vaders rol heb overgenomen in de burgerraad. Onze formele rol in de lokale besluitvorming werkt best goed. Al is het soms lastig dat ieders mening even zwaar weegt. Bij grote problemen, komen we er als puntje bij paaltje komt nooit echt uit. We blijven tenslotte het land dat de kool en de geit wil sparen.

Welkom in mijn wereld, welkom in 2040.

Zie filmpje: <https://youtu.be/eoYDBSOVa9o> ▶

Vergrijzing:
de collectieve
levenswijsheid
is groter dan
ooit.

Loesje